

ПЕРЕЯСЛАВ-ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (ІМОНІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ)

ІННОВАЦІЙНІ АРТ-ТЕРАПЕВТИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ

ЗБІРНИК СТАТЕЙ
І Всеукраїнської наукової інтернет-конференції

12 березня 2019 р.

м. Переяслав-Хмельницький

ІННОВАЦІЙНІ АРТ-ТЕРАПЕВТИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ

**Збірник статей
І Всеукраїнської наукової інтернет-конференції**

*12 березня 2019 р.
м. Переяслав-Хмельницький*

**ДВНЗ «ПЕРЕЯСЛАВ-ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ
ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ГРИГОРІЯ
СКОВОРОДИ»**

ПЕРЕЯСЛАВ-ХМЕЛЬНИЦЬКА МІСЬКА РАДА

ДНУ «ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ»

**ІНСТИТУТ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ
ІМЕНІ МИКОЛИ ЯРМАЧЕНКА НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ
ПАДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ**

**ІНСТИТУТ ПСИХОЛОГІЇ ІМЕНІ Г.С. КОСТЮКА
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПАДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ**

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА**

**СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ ІМЕНІ Т.Г.ШЕВЧЕНКА»**

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ДОШКІЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
(ЯСЛА-САДОК) КОМБІНОВАНОГО ТИПУ № 10 «ЛЮБАВОНЬКА»»
ПЕРЕЯСЛАВ-ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ**

**ДОШКІЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД №70 ДЕПАРТАМЕНТУ
ОСВІТИ ЖИТОМИРСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ**

УКРАЇНСЬКА СПІЛКА ПСИХОТЕРАПЕВТІВ

**ЗАХІДНО-УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ АРТ-ПСИХОЛОГІВ
І АРТ-ТЕРАПЕВТІВ**

Рецензенти:

В. В. Волошина, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри теоретичної та консультативної психології факультету психології Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

Ю. М. Кашпур, кандидат психологічних наук, доцент кафедри теоретичної та консультативної психології факультету психології Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова

Відповідальні редактори:

В. А. Вінс, кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри менеджменту освіти і практичної психології ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди»;

Т. М. Кузьменко, викладач, завідувач навчально-наукової лабораторії арт-терапії та інноваційних технологій психологічного консультування кафедри менеджменту освіти і практичної психології, ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди»;

І. М. Зозуля, аспірант кафедри психології ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди».

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди»
(протокол № 8 від 25.04.2019 року)

Інноваційні арт-терапевтичні технології: збірник статей I Всеукр. наук. інтернет-конф., 12 березня 2019 р., м. Переяслав-Хмельницький / [за заг. ред.: В. А. Вінс, Т. М. Кузьменко, І. М. Зозуля] / Переяслав-Хмельницький (Київ. Обл.): Домбровська Я. М., 2019. –160 с.

У статтях наукової інтернет-конференції «**Інноваційні арт-терапевтичні технології**» окреслено найбільш актуальні питання дослідження інноваційних арт-терапевтичних технологій. Презентовано актуальні дослідження провідних науковців і практиків, а також молодих дослідників-студентів щодо сучасних розробок в галузі арт-терапії, специфіки використання арт-терапії в освіті, ролі арт-терапевтичного безпечного простору у підтримці фізичного, психічного і духовного здоров'я людини, особливостей використання арт-терапії у соціальних програмах і проектах, можливостей арт-терапії при супроводі соматичних і психосоматичних порушень у клієнтів; використання арт-терапевтичних практик у роботі з людьми похилого віку та людьми з особливими потребами та ін.. Матеріали учасників конференції адресуються тим, хто здійснює психологічний супровід засобами арт-терапії, фахівцям психолого-педагогічної, соціальної галузей, студентам, аспірантам, усім тим, хто цікавиться сучасним станом розвитку арт-терапії.

© ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»
© Кафедра менеджменту освіти і практичної психології

У час глобальних трансформаційних процесів у суспільстві надважливим є прогрес науки, зокрема, і психологічної галузі. Прогресивною подією стало проведення 12 березня 2019 року на базі ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» I Всеукраїнської інтернет-конференції «Інноваційні арт-терапевтичні технології – 2019». Відрадно, що партнерами-співорганізаторами зазначеного наукового заходу стали п'ятнадцять суспільних інституцій України, а саме: Міністерство освіти і науки України, Переяслав-Хмельницька міська рада, Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України, Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти», Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Рівненський державний гуманітарний університет, Національний університет «Чернігівський колегіум імені Т. Г. Шевченка», Українська Спілка Психотерапевтів, Західно-українська асоціація арт-психологів і арт-терапевтів, Комунальний заклад «дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) комбінованого типу № 10 «Любавонька» Переяслав-Хмельницької міської ради, Дошкільний навчальний заклад № 70 Департаменту освіти Житомирської міської ради.

Учасниками конференції стали більше ста провідних українських фахівців різних галузей науки і практики. Президія конференції відзначила високий рівень підготовки матеріалів конференції. Зокрема, надважливими питаннями, що висвітлювали науковці, стали:

- сучасні розробки в галузі арт-терапії;*
- арт-терапія в освіті: розвивально-корекційні можливості арт-терапії, арт-педагогіки;*
- роль арт-терапевтичного безпечного простору у підтримці фізичного, психічного і духовного здоров'я людини;*

- *арт-терапія у соціальних програмах і проектах: арт-терапія у роботі з дітьми із соціально незахищених сімей, з дітьми, постраждалими від психічної депривації, жорсткого ставлення, залежності та співзалежності у сім'ях;*
- *арт-терапія соматичних і психосоматичних порушень;*
- *використання арт-терапевтичних практик у роботі з людьми похилого віку та людьми з особливими потребами;*
- *особливості арт-терапевтичної роботи з клієнтами різних вікових груп.*

Підсумком проведення конференції стало окреслення наступних перспективних завдань: сприяння подальшим науковими пошукам в галузі дослідження інноваційних арт-терапевтичних технологій та впровадження їх у практику психолого-педагогічного, соціального супроводу особистості в різних соціокультурних умовах; удосконалення науково-методологічний апарат досліджень учасників конференції; сприяння покращенню організаційного та матеріально-технічного забезпечення конференції; здійснення підготовки та організації проведення II Міжнародної наукової інтернет-конференції «Інноваційні арт-терапевтичні технології – 2020» 12 березня 2020 року.

Тож Державний вищий навчальний заклад «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» у співпраці з партнерами й надалі буде здійснювати науково-дослідницьку роботу в галузі арт-терапії, об'єднуючи навколо себе прогресивну спільноту заради прогресу у психологічній науці та практиці.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
<i>Афузова Ганна Валеріївна</i> Казкотерапія у корекції шкільної дезадаптації соматично ослаблених дітей молодшого шкільного віку	9
<i>Багнюк Олексій Васильович</i> Емпіричне вивчення особливостей прояву креативності в молодших школярів	14
<i>Бігун Неля Іванівна</i> Арт-терапевтичні технології розвитку самодостатності особистості	19
<i>Бочаріна Наталія Олексіївна</i> Арт-терапія як засіб корекції адиктивної поведінки	23
<i>Володарська Наталія Дмитрівна</i> Арт-терапевтичні засоби психокорекції проявів почуття благополуччя особистості у кризових ситуаціях	27
<i>Володченко Жанна Михайлівна, Щелочева Христина</i> Застосування клоунотерапії у роботі соціального працівника з онкохворими дітьми	32
<i>Грек Олена Миколаївна</i> Арт-терапія як засіб роботи з тривожними підлітками з неповних сімей в умовах рекреації	36
<i>Давидова Оксана В'ячеславівна</i> Корекція тривожності молодших школярів засобами арт-терапії	39
<i>Дучимінська Тамара Іванівна, Романенко Надія</i> Застосування методів арт-терапії для профілактики та корекції агресивної поведінки дітей	45
<i>Дучимінська Тамара Іванівна, Фень Наталія</i> Особливості застосування арт-терапевтичних методів для профілактики та корекції особистісної безпорадності студентів	48
<i>Захарова Анастасія, Рудічева Наталія Костянтинівна</i> Використання казкотерапії для корекції сором'язливості молодших школярів	52
<i>Зацепіна Таїсія Вадимівна</i> Арт-терапія психологічної корекції порушень в психосексуальному розвитку дітей із розладами аутистичного спектру	57
<i>Іващенко Альона Ігорівна</i> Особливості впливу арт-терапії на розвиток професійної рефлексії майбутніх психологів	62
<i>Кротенко Валентина Іванівна, Ковгар Марина Віталіївна</i> Шляхи оптимізації творчих можливостей дітей підліткового віку з розумовою відсталістю	67
<i>Кротенко Валентина Іванівна, Фрунзе Анна Андріївна</i> Нейрографіка як арт-терапевтичний метод корекції невротичних станів у підлітків	72
<i>Кузьменко Тетяна Миколаївна</i> Дослідження життєвого шляху клієнтів з проявами емоційної нестабільності засобами арт-технік	77
<i>Лупаренко Світлана Євгенівна, Гадада Юлія</i> Дослідження дитячих малюнків	84
<i>Магдисюк Людмила Іванівна, Бульчик Тамара Іванівна</i> Артбук як сучасна форма збереження та структурування наративів особистості	89
<i>Магдисюк Людмила Іванівна, Збишко Анастасія</i> Особливості впливу арт-терапевтичних методик на емоційні переживання під впливом страху майбутнього у осіб пізньої зрілості	93
<i>Магдисюк Людмила Іванівна, Павлова Богдана Василівна,</i>	

<i>Пасічко Вікторія Вікторівна</i> Арт-терапевтичні методи впливу на міжособистісне спілкування осіб пізньої зрілості	97
<i>Магдисюк Людмила Іванівна, Рубцова Ірина Олександрівна</i> Арт-терапія як засіб корекції тривожності у клієнтів	101
<i>Магдисюк Людмила Іванівна, Хлівна Олександра Миколаївна</i> Арт-технології в роботі практичного психолога з особами пізньої зрілості	104
<i>Малашевська Ірина Анатоліївна</i> Емоційно-коригувальний аспект використання музикотерапії у процесі музичного навчання дітей	108
<i>Нагірняк Анастасія Олегівна</i> Казкотерапія як засіб корекції емоційної сфери дітей дошкільного віку із розумовою відсталістю	113
<i>Назаревич Вікторія Вячеславівна</i> Профілактика остракізму засобами групової арт-терапії в навчальному просторі	118
<i>Рібцун Юлія Валентинівна</i> Пісочна терапія як засіб компенсації мовленнєвих порушень у дітей	122
<i>Супрун Дар'я Миколаївна</i> Роль арт-терапевтичного простору в контексті професійного самоздійснення психологів в галузі спеціальної освіти	127
<i>Ткаченко Анастасія Михайлівна</i> Вплив арт-терапевтичних методів на розвиток дітей до 2-х років	131
<i>Федоренко Марина Вікторівна, Малафей Віра Григорівна</i> Можливості застосування арт-терапії в психокорекційній роботі з дітьми з порушеннями мовлення	135
<i>Федоренко Марина Вікторівна, Малинич Марина Володимирівна</i> Арт-терапія в системі психокорекційної допомоги дітям із затримкою психічного розвитку	139
<i>Федоренко Райса Петрівна</i> Аналіз психологічних особливостей самотніх жінок	142
<i>Хараджи Марина Вікторівна</i> Казкотерапія як один з методів корекційно-розвивальної роботи	146
<i>Чеботарьова Олена Валентинівна</i> «Азбука творчості» для дітей з комплексними порушеннями розвитку	151

АРТ-ТЕРАПЕВТИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ САМОДОСТАТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

У статті розкривається питання застосування технологій арт-терапії, як засобу розвитку самодостатності особистості. Розглядаються теоретичні та методичні засади застосування психорозвиваючого потенціалу арт-терапії для розв'язання задач оптимізації процесу становлення самодостатності особистості.

Ключові слова: *самодостатність, особистість, арт-терапія, технологія, розвиток, становлення, потенціал.*

Актуальність дослідження. Створення умов для розвитку самодостатної особистості, здатної до творчого життєвого програмування та індивідуальної самореалізації, особливо актуальне в реаліях сучасності, коли під впливом зовнішніх обставин і жорстких умов, які диктує соціум, людина часто втрачає можливість самостійного вибору. Неконтрольоване застосування агресивних технологій інформаційного та психологічного впливу, активна маніпуляція свідомістю і поведінкою через засоби масової інформації, піар, пропаганду, сумнівні зразки масової культури призводить до кризи індивідуальної свідомості та розмивання кордонів «Я». В Україні ситуація ускладнюється ще й політичною нестабільністю, проблемним соціально-економічним становищем, військовим конфліктом на сході країни. Усе це призводить до поширення різноманітних проявів психологічного неблагополуччя особистості, виснаження психофізичних ресурсів необхідних для її повноцінної самореалізації і задоволення життєво необхідних потреб, громадянської пасивності. За цих обставин постає питання формування самодостатності особистості, як специфічної властивості, що дозволить їй зберігати власну цілісність, автономність, автентичність, самоефективність, стан психологічної безпеки та життєвої продуктивності. Вирішення будь-яких психорозвиваючих чи психокорекційних задач передбачає визначення відповідних засобів психологічного впливу: технологій, методів, прийомів, інтегративне поєднання яких забезпечить ефективний результат. В системі таких засобів чільне місце посідають арт-терапевтичні технології. Їх потужний терапевтичний та розвиваючий потенціал відкриває можливості для активізації процесу самоактуалізації особистості, як психологічної умови становлення її самодостатності.

Концептуальні засади арт-терапії в системі засобів психорозвиваючого, психопрофілактичного, психокорекційного, терапевтично-реабілітаційного

впливу розкрито у працях зарубіжних і вітчизняних фахівців у галузі психології та психотерапії: К. Юнг, М. Наунбург, Н. Каліна, Т. Зінкевич-Євстігнеєва, О. Деркакч, Р. Ткач та інших.

Теоретико-методологічну базу дослідження проблеми розвитку самодостатності особистості становлять фундаментальні наукові праці А. Адлера, А. Маслоу, Ф. Перлза, Е. Фромма, А. Бандури, К. Абульханової-Славської, І. Булах В. Татенко.

Не зважаючи на активний інтерес до феномена самодостатності особистості в різних галузях науки та сферах суспільної практики, на сьогодні він залишається одним з найменш досліджених як у визначенні психологічної сутності, структурних складових, функцій так і в розробці інструментарію її діагностики й розвитку.

Мета статті. Мета статті полягає в обґрунтуванні теоретичного підґрунтя і методичних засад застосування арт-терапевтичних технологій для розв'язання задач формування та оптимізації розвитку самодостатності особистості.

Виклад основного матеріалу. Традиційно вважається, що ідея використання мистецтва як засобу лікування належить британському художнику Адріану Хіллу. Лікуючись від туберкульозу в санаторії Мідхарст, він помітив, що образотворче мистецтво сприяє його одужанню [1]. Як повноцінний напрям психотерапевтичної практики арт-терапія бере свій початок від праць психодинамістів З.Фрейда і К. Юнга про прояви в свідомості змісту несвідомого у формі індивідуальних символів, що в ході терапії потребують спеціального трактування [5, 6]. Згодом засоби арт-терапії почали інтегрувати в практику надання психологічної допомоги представники різних психотерапевтичних шкіл, особливо гуманістичного напрямку.

Актуальність застосування методів арт-терапії в розвитку самодостатності особистості обумовлюється специфікою її базових принципів, передусім принципу опори на особистість, яка саморозвивається і прагне розширення діапазону своїх можливостей.

Ми розглядаємо самодостатність як системне особистісне утворення, що забезпечує найвищий рівень функціональної інтеграції особистості, необхідної для успішної адаптації та управління своєю життєдіяльністю [2]. Ця інтеграція проявляється, наприклад, ситуаціями, коли один і той самий за своїм змістом та іншими характеристиками вплив викликає різні внутрішньо-особистісні ефекти: конструктивні (підвищення стресостійкості, збагачення досвіду, розвиток здібностей тощо) чи негативні (депресивні реакції, зниження життєвої продуктивності, апатія, розгубленість та ін.). Характер таких реакцій вагомим чином залежить від спрямованості розвитку особистості. Відповідно до параметрів структурно-функціональної організації особистості, ми виокремлюємо два види такої спрямованості, які проявляються у внутрішній орієнтації опори на себе чи орієнтації на зовнішню протекцію та підтримку. В цій позиції ми відштовхуємося від ідейних засад вчення Ф. Перлза про зрілість особистості, як перехід від опори на оточуючих до опори на себе, теорії «вільно, повноцінно функціонуючої особистості» К.

Роджерса, концепції суб'єктності особистості А. Леонт'єва, С. Рубінштейна, К. Абульханової-Славської [2].

Внутрішній орієнтації опори на себе властиві відповідальність, стурбованість, серйозне ставлення до життя, розвинена рефлексія. Метою розвитку внутрішньої орієнтації є досягнення особистістю буттєвого рівня, який віддзеркалює формула «бути самим собою». Досягнення цього рівня відкриває шлях до самодостатності.

Орієнтація на зовнішню протекцію та підтримку детермінується потребою «відповідати умовам світу» і співзвучна буттєвій формулі «бути таким, як усі». Провідна особистісна тенденція життєвої активності людини з такою орієнтацією – відмова від свого «Я». Вона характеризується безтурботністю, низьким рівнем відповідальності, поверховим ставленням до життя, нерозвиненою рефлексією, конформізмом, домінуванням імітації зовнішніх ознак самодостатності, її ритуалізацією. Імітація виявляється у демонстрації загальноприйнятих форм існування, у сліпому наслідуванні інших, в імітуванні розв'язання фундаментальних задач самоідентифікації, особистісної зрілості, стійкості до деструктивних впливів, відповідальності тощо. Розв'язання цих задач потребує розвиненої системи особистісної саморегуляції, таких базових її функцій, як функції ставлення до себе, самозахисту, самовираження, самоуправління, самореалізації.

Цінність арт-терапевтичних технологій у розвитку системи особистісної саморегуляції полягає в тому, що володіючи потужним розвиваючим потенціалом, вони не мають різко вираженого характеру імперативного впливу чи, скажімо, прямого повчання, рекомендацій. Їх екологічність і дія поза системою раціонального мислення дозволяють зняти внутрішній опір клієнта, створити умови для діалогу між його внутрішнім світом несвідомого та доступним осмисленню зовнішнім світом. Психологічні ефекти, яких можна досягти завдяки арт-технологіям базуються на механізмах проєкції, ідентифікації, асоціації, інсайтів клієнта, дисоціації від травматичного матеріалу, послаблення захисних механізмів, метафоричного впливу.

Процес переходу особистості від орієнтації на зовнішню протекцію та підтримку до внутрішньої орієнтації опори на себе є доволі складним. Оскільки, він передбачає ламання звичних мислительних стереотипів і поведінкових шаблонів, а отже, корекцію та перебудову життєвої стратегії. Усе це вимагає переосмислення та трансформацію ідей, принципів, поглядів, установок, інтересів. Щоб подолати бар'єр звичного світосприйняття, людина має піднятися на більш високий щабель раціонального, адекватного осмислення, розуміння себе, свого життя і світу загалом. Цей перехід є не що інше, як своєрідний етап духовного та інтелектуального розвитку особистості, засвоєння нових, на порядок складніших життєвих цінностей і смислів. Використання у даному випадку, наприклад, метафоричних образів значно полегшує цей процес, оскільки, за словами Н.Ф. Каліної, «... метафора може стверджувати реальність того рівня індивідуальності, який поки що представлений лише потенційно» [3, с. 158].

Складно переоцінити потенціал музикотерапії у розвитку самодостатності особистості. Б. Карвасарський характеризує лікувальні властивості музики зазначав, що вона суттєво впливає на психічний стан людини, сприяє заспокоєнню, розслабленню, допомагає подолати перевтому, здійснює тонізуючий і стимулюючий ефект [4].

Висновки. Застосування технологій арт-терапії, як засобу розвитку самодостатності особистості відкриває можливості для вирішення ряду важливих завдань:

- зниження нервово-психічного напруження, покращення емоційного стану, формування позитивного настрою, подолання негативних переживань;

- усунення негативних установок щодо роботи з психологом, створення довірливої атмосфери та відчуття безпеки; налаштування клієнта на активну саморозвиваючу роботу;

- розширення, поглиблення, корекція уявлень клієнта про власні індивідуально-психологічні особливості;

- створення умов для усвідомлення і аналізу власних бажань, потреб, прагнень, життєвих цілей, ідеалів; диференціації «Я»-реального та «Я»-ідеального, коректного їх зближення;

- розвиток здатності адекватно сприймати і оцінювати себе, свої вчинки, мотиви, поведінку; бачити власні сильні та слабкі сторони, усвідомлювати свої проблеми і причини їх виникнення.

Література

1. АРТ-терапія: від світового досвіду до національних пріоритетів / Н. А. Гайструк [та ін.] // Мистецтво лікування. 2014. № 2. С. 57-60.

2. Бігун Н.І. Феномен самодостатності особистості у класичній психології / Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія №12. № 6 (51). Психологічні науки: Зб. Наукових праць. К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2017. С. 17 – 25.

3. Калина Н.Ф. Основы психотерапии. Москва: Рефл-бук; Киев: Ваклер, 1997. 272 с.

4. Карвасарский Б.Д. Психотерапия. Москва: Медицина, 1985. 303 с.

5. Фрейд З. Толкование сновидений. Москва: АСТ; Минск: Харвест, 2005. 480 с.

6. Юнг К. Человек и его символы. Москва: Медков С.Б., 2017. 352 с.

Офіційне наукове електронне видання

ІННОВАЦІЙНІ АРТ-ТЕРАПЕВТИЧНІ ТЕХНОЛГІЇ

**Збірник статей
І Всеукраїнської наукової інтернет-конференції**

Переяслав-Хмельницький, Україна
12 березня 2019 року

Відповідальні редактори: В.А. Вінс, Т.М. Кузьменко, І.М.Зозуля

**© ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний
педагогічний університет імені Григорія Сковороди»
© Кафедра менеджменту освіти і практичної психології**